

K. ANGELI RADOVANI, lijevo: *Dunja IV*, Zagreb, Moderna galerija; desno: *Portret Ranka Filjka*

likovne (linije, prostor, boje, površina, volumen) i filmsko-organizacijske (režija, knjiga snimanja, snimanje slike i zvuka, glazba, ton, sinkronizacija, laboratorijski postupak) sastavnice; u posebnu filmsku vrstu povezuje ih *animacija* — postupak pokretanja i oživljavanja crteža (u crtanom filmu) ili predložaka (u ostalim podvrstama).

Animaciju u hrv. krajeve donosi oko 1922. rus. emigrant *Sergije Tagatz*, radeći male crtane reklamne poruke. God. 1928—42. nastao je čitav niz crtanih filmova namijenjenih zdravstvenomu prosvjećivanju pri Školi narodnog zdravlja u Zagrebu. Tridesetih godina reklamne filmove rade braća *Mondschein* kao dio proizvodnje tvrtke Maar, a uoči II. svj. r. animacijom se bave *Viktor Rybak* i *Oktavijan Miletić*. Taj period svojim istraživanjima posebno obilježava *K. Tompa*. God. 1945. braća *Neugebauer* realiziraju mali promidžbeni film »Svi na izbore«. Prvi pravi crtani film, »Veliki miting« nastaje 1951. a u njegovoj realizaciji sudjeluju umjetnici okupljeni oko humorističkoga lista »Kerempuh«.

God. 1956. u okviru »Zagreb-filma« osniva se Studio za animaciju, iz kojega su izašla mnoga važna pojedinačna djela; franc. kritičar G. Sadoul nazvao ih je 1958. sintagmom *zagrebačke škole crtanoga filma*. Škola je nastala spajanjem univerzalnih filmskih kriterija s autentičnim lokalnim motivima nastalim na domaćoj likovnoj i stripovskoj tradiciji. Odlikuju je raznovrsnost, likovna i crtačka profinjenost i reducirana animacija. Nasuprot »punoj« animaciji W. Disneya u kojoj se likovi kreću u svim svojim detaljima stalno zadržavajući kuglastu i valjkastu formu, u reduciranoj animaciji pokretu se pristupa kao interpretativnu iskustvu s mnoštvom izražajnih mogućnosti; stilizacija pokreta je izazov stilizaciji karaktera. Tako reducirana animacija postaje model na kojemu počiva suvremeni razvoj crtanoga filma, osobito proizvodnja serijala, kada se animirani film iz kino-dvorana seli na televiziju. Filmovi zagrebačke škole dobivaju priznanja na svim važnim festivalima u svijetu. God. 1962. »Surogat« *D. Vukotića* dobiva nagradu Oscar (prvi animirani film nastao izvan SAD-a koji je dobio tu nagradu).

Animiranim filmom u Hrvatskoj bave se uglavnom autori formiranih likovnih profila, vođeni tehničkom radoznalošću (*Nikola Kostelac*: »Premijera«, »Na livadi«, 1957, »Nocturno«, 1958) ili slikarskim motivima (*Zlatko Bourek*: »Bećarac«, 1966, »Mačka«, 1971, »Ručak«, 1978; *Zdenko Gašparović*: »Satiemanija«, 1978; *Vladimir Kristl*: »Šagrenska koža«, 1960, »Don Kihot«, 1961; *Zvonimir Lončarić*: »1×1=1«, 1964, »Gosti«, 1977; *Pavlo Štalter*: »Peti«, 1964, »Maska crvene smrti«, 1969, »Kuća br.

42«, 1984; *Dragutin Vinak*: »Krava na granici«, 1963, »Između usana i čaše«, 1969; *Damjan Slijepčević*: »Francesca«, 1981). Tu su i autori stripovsko-karikaturističke vokacije, *Borivoj Dovniković*: 1966, »Putnik drugog razreda«, 1974, »Škola hodanja«, 1978, »Uzbudljiva ljubavna priča«, 1989; *Nedeljko Dragić*: »Idu dani«, 1968, »Tup-tup«, 1972, »Dnevnik«, 1974, »Slike iz sjećanja«, 1990; *Zlatko Grgić*: »Muzikalno prase«, 1965, »Klizi puzi«, 1969, serija »Maxi cat«, 1971, »Lutka snova«, 1979; *Boris Kolar*: »Otkrovitelj«, 1974, »Vau vau«, 1977; *Aleksandar Marks* u suradnji s *Vladimirom Jutrišom*: »Muha«, 1966, »Mora«, 1976; *Joško Marušić*: »Perpetuo«, 1978, »Riblje oko«, 1980, »Neboder«, 1981; *Walter Neugebauer*: »Veliki miting«, 1951, »Priča o crvenkapici«, 1957; *Dušan Vukotić*: »Osvetnik« i »Koncert za mašinsku pušku«, 1958, »Piccolo«, 1960, »Surogat«, 1961, »Igra«, 1962; *Ante Zaninović*: »Zid«, 1965, »O rupama i čepovima«, 1967; *Milan Blažeković*: »Čovjek koji je morao pjevati«, 1970; *Zlatko Pavlinić*: »Portreti«, 1971; *Branko Ranitović*: »Dva puža«, 1960; *Krešo Zimonić*: »Album«, 1982; *Radivoj Gvozdanović*: »Molitva«, 1971, »Bomba«, 1988; *Magda Dulčić*: »Čarobnica«, 1992.

Između 1985—90. u studiju »Croatia filma« *M. Blažeković* realizira prve hrv. cjelovečernje animirane filmove »Čudesna šuma« i »Čarobnjakov šešir«. Crtanim filmom bave se i neki redatelji (*Vatroslav Mimica*: »Samac«, 1958, »Inspektor se vratio kući«, 1959, »Mala kronika«, 1962), kao i mnogobrojni scenografi (*Branko Varadin*, *Srdan Matić* i *Rudolf Borošak*), animatori i crtači.

ilustracija na str. 12

LIT.: *P. Volk*, Estetika moderne animacije, Beograd 1970. — Zagrebački krug crtanog filma, I—III (zbornik), Zagreb 1978.

Još. M.

ANONIM RAVENSKI (Anonymus Ravennatus), nepoznati pisac petrosveščana djela koje sadržava podatke o gradovima naše zemlje. Prema mišljenju većine istraživača, živio je u VII. st.

ANTEPENDIJ, ukrasno platno, redovito pomično, koje prekriva prednju stranu podnožja oltara. Razvio se od zavjese kojom je od IV. st. bio prekriven oltar sa svih strana, a od XI. st. samo s prednje strane. U ranijim se razdobljima izrađivao od plemenitih tkanina, a od doba gotike od kože, oslikana drva, plemenitih metala, brokata i dr., sa slikama ili reljefima na sebi, ovisno o materijalu. Do XIV. st. u sredini je redovito bio prikaz Maestas Domini, u kasnoj gotici i renesansi prevladava Bl. Dj. Marija, a u baroku prizori iz života titulara, ili lik Bl. Dj. Marije. Najpoznatiji su u nas a. krunjenja Bl. Dj. Marije u Sv. Mariji u Zadru, a. župne crkve u Dobrinju